

Ethnobotanical studies on useful plants in Manyas (Balıkesir/Turkey) region

Nihan POYRAZ KAYABAŞI¹, Gülendam TÜMEN², Rıdvan POLAT^{*1}

¹ Manyas Milli Eğitim Müdürlüğü, Manyas, Balıkesir, Turkey

² Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Balıkesir, Turkey

³ Bingöl Üniversitesi, Genç Meslek Yüksek Okulu, Genç, Bingöl, Turkey, Turkey

Abstract

The ethnobotanical information about the use of wild edible plants was collected from 4 different open-air-markets and 14 villages in the Manyas (Balıkesir) city during three-year period (2009-2011). Information collected from 115 local informants (64 female and 51 male). As a result of the study, In area; handicrafts (17 taxa), dyestuffs (9 taxa), decoration (26 taxa), animal food (35 taxa), fuel (14 taxa) were determined. An additional 19 taxa were recorded as serving widely varied uses in such fields as beekeeping, hunting, roof covering etc. In addition to, in this study, the forms of benefit from plants in the field of handicrafts in different cultural groups living in these areas were compared.

Key words: ethnobotany, handicrafts, Manyas, Balıkesir

----- * -----

Manyas (Balıkesir) yöresi yararlı bitkileri üzerine etnobotanik araştırmalar

Özet

Bu çalışmada, 2009-2011 yılları arasında Manyas (Balıkesir) yöresinde 4 açık pazar ve 14 köy gezilerek halkın kullandığı faydalı bitkiler hakkındaki bilgiler toplanmıştır. Araştırmalar boyunca yörede 64'ü kadın ve 51'i erkek olmak üzere toplam 115 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda; el sanatlarında (17 takson), boyar madde (9 takson), süs bitkisi (26 takson), hayvan yemi (35 takson) ve diğer amaçlar için (arı çekici, balık yakalama, örtü vb.) kullanılan 19 bitki taksonu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında yörede yaşayan farklı kültürel grupların el sanatları alanında bitkilerden faydalanma şekilleri karşılaştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: etnobotanik, el sanatları, Manyas, Balıkesir

1. Giriş

Bu çalışma 2011 yılında Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsüne Yüksek Lisans tezi olarak sunulan "Manyas ve Köylerinde Etnobotanik Bir Çalışma" adlı araştırmaların bir kısmını oluşturmaktadır. Etnobotanik terimi kısaca insan bitki ilişkisi olarak açıklanabilir. İnsanlık var olduğundan beri bu ilişki sürüp gitmektedir. Ertuğ kısaca; "Etnobotanik, insan-bitki arasındaki ilişki sonucunda doğan karşılıklı etkileşimi, kullanımı, üretimi ve tüketimi açıklar" şeklinde tanımlamıştır (Ertuğ, 2004). Ülkemizde son yıllarda sayıları artan etnobotanik araştırmalar genellikle tıbbi ve gıda olarak kullanılan bitkiler üzerine yoğunlaşmaktadır. El sanatları, Boya eldesi, hayvan yemi, süs bitkileri vb. alanlarda kullanılan bitkiler ile ilgili çalışma sayısı son derece sınırlıdır.

Araştırmalar kapsamında yapılan literatür taramalarında, Manyas yöresinde bitkilerin kullanımına yönelik herhangi bir çalışma belirlenmemiştir. Çalışma alanı çevresinde yapılan bazı etnobotanik araştırmalarda el sanatlarında kullanılan bitkilerin de araştırıldığı görülmektedir (Satıl vd. 2007; Satıl vd. 2008). Ayrıca çevre alanlarda Havran ve Burhaniye yörelerinde el sanatlarında kullanılan bazı bitkiler (Polat vd., 2013) adlı bir araştırma ve Edremit Körfezi arı bitkileri üzerine yapılan bir çalışma görülmüştür (Polat ve Selvi, 2011). Bir kısmı Burhaniye sınırları içinde yer alan

* Corresponding author / Haberleşmeden sorumlu yazar: Tel.: +904264112083; Fax.: +904264112083; E-mail: rpolat10@hotmail.com

Madra Dağı ve çevresi üzerine yapılan etnobotanik araştırmalarda 14 bitki taksonunun el sanatlarında kullanıldığı tespit edilmiştir (Satıl vd. 2008). Çalışma alanına sınır olan Kazdağı ve çevresinde üzerinde yapılan araştırmalarda ise 41 bitkinin el sanatlarında kullanımı belirlenmiştir (Satıl vd. 2007).

Ayrıca doğal boya eldesinde kullanılan bitkiler üzerine bazı araştırmalara rastlanılmıştır (Özgökçe and Yılmaz, 2003; Doğan et al., 2003). Bununla beraber kapsamı geniş tutulan bazı etnobotanik araştırmalarda el sanatları, doğal boyama, süsleme, yakacak vb. alanlarda kullanılan bitkilere ait verilerde yer almaktadır (Ertuğ vd., 2003; Akan vd., 2008; Polat ve Satıl, 2010).

Bu çalışmada Manyas (Balıkesir) yöresi halkının el sanatları, boya eldesi, hayvan yemi, süsleme vb. alanlarda faydalandığı bitkileri belirleme, faydalanma şekillerini tespit etme ve kaybolmaya yüz tutmuş bu kültürel mirasın kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

2. Materyal ve yöntem

2.1. Çalışma Alanı

Araştırma alanı “ Flora of Turkey” deki kayıtlara göre A1 (A) karesinde yer alır. Yöre bitki coğrafyası bakımından Akdeniz fitocoğrafik bölgesinde yer almakla birlikte, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafik bölgelerinin de bazı elemanlarını barındırmaktadır. Manyas, Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesinin sınırları içerisinde, Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Doğusunda Bandırma ve Susurluk, batısında Gönen ve Balya, kuzeyinde Manyas Gölü, güneyinde Balya ve Balıkesir bulunur (Şekil 1). Manyas ilçesinin yüzölçümü yaklaşık olarak 586 km² olup, merkez ilçenin yüzölçümü ise 6 km² dir. İlçenin 44 köy ve 3 beldesi bulunmaktadır. Manyas ilçesi, Manyas Gölü'nün güneyinde yer alan en düz ve en verimli ovaların bitip tepelerin başladığı bölgede bulunmaktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 55 metredir. Nüfusun ve konut ihtiyacının artmasıyla büyümektedir. İlçe merkez nüfusu 5455 civarındadır.

Şekil 1. Çalışma Alanı – Manyas/Balıkesir

Manyas bölgesinin arazisi yer yer düzlük olup, genellikle güneybatı ve değişik istikametlerde silsile şeklinde dağlar yer almaktadır. Mevcut arazinin % 65 'i ova, % 35' i ise dağlıktır. Manyas'ın güney ve güneybatı kısımları, dağlık arazi ile çevrilidir. Önemli dağları Keltepe, Sülerya ve Ketenliktir. Bölgenin en yüksek noktası Keltepe (881 m)'dir. Bölgenin güneyini kaplayan Sülerya Dağı ise 600 m'yi geçmeyen dağlık bir arazidir. Sülerya Dağı meşe ve kayın ormanları ile kaplıdır.

2.2. Kaynak Kişilerle Görüşmeler

Kaynak kişiler çalışmanın ana bilgi kaynakları durumundadır. Yörede yapılan araştırmalar kapsamında serbest ve yarı belirlenmiş formatta görüşmeler, gözlem, arazide birlikte bitki toplama ve preslenmesi, pazar araştırmaları ve eğitim çalışmaları kapsamında anketler gerçekleştirilmiş, video ve fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Kaynak kişilerle iletişimin en rahatlıkla kurulduğu yerler pazar alanlarıdır. Çalışma yapılan köylerde ve yerel pazarlarda 115 kaynak kişi ile görüşülmüştür. Kaynak kişilerden 51'i erkek 64'ü ise kadındır. Çalışmada kaynak kişi olarak; özellikle orta yaş üstü kadın ve erkekler, çobanlar, arıcular, ip, sepet ve hasır gibi el sanatlarında usta kişiler, yörede görevli ziraatçiler, ormancılar ve öğretmenler seçilmiştir. Kaynak kişiler belirlenirken yörenin kültürel dokusuna uygun olarak Roman ve Alevi-Türkmen gruplarından kişilerinde kaynak kişi olarak seçilmesine dikkat edilmiştir.

2.3. Pazar Araştırmaları

Manyas yöresinde kurulan pazarların yanı sıra çevre alanlarda kurulan yerel pazarlarda çeşitli periyotlarla defalarca gezilmiştir. Yöresel pazar gezilerinde satılan kaşık, sepet, sele, nazarlık ve süpürge gibi çeşitli el sanatları ürünleri fotoğraflanmıştır (Şekil 2). Alınan örneklere birer numara verilerek, ürünün yerel adı, nasıl yapıldığı, yapımında hangi bitkilerin kullanıldığı ve yapım aşamaları kayıt altına alınmıştır.

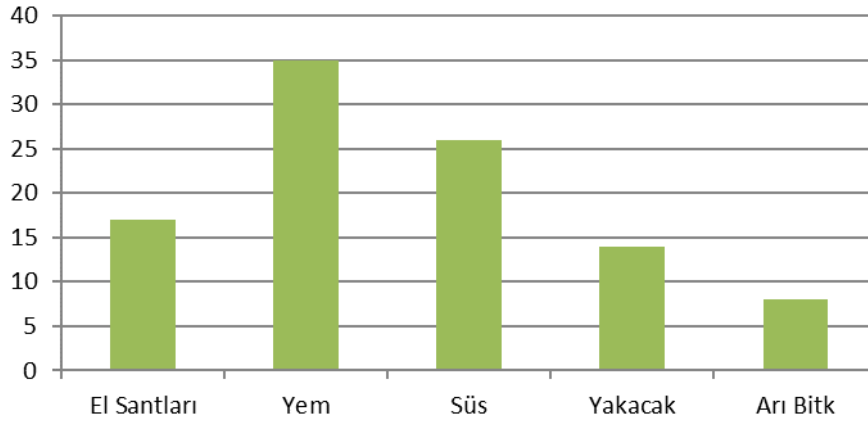
Şekil 2. Yöresel pazarlar – el sanatı ürünleri

2.4. Bitki Toplama, Teşhis ve Muhafaza

Yörede kullanımı tespit edilen faydalı bitkilerin toplanma işlemleri yerel halk ile beraber çevre alanlar gezilerek yapılmıştır. Kullanımı belirlenen bitkilerin kesin teşhisleri Prof. Dr. Bayram YILDIZ ve Prof. Dr. Gülelendam TÜMEN tarafından yapılmıştır. Teşhisi yapılan örnekler Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Herbariyumu'nda muhafaza altına alınmıştır..

3. Bulgular

Araştırma süresince (2009-2011), Manyas köyleri ve semt pazarında yürütülen çalışmalarda; çeşitli el sanatlarında kullanılan 17, doğal boyar madde eldesinde kullanılan 9, yörede süs bitkisi olarak kullanılan 26, hayvan yemi olarak kullanılan 35, arı bitkisi 8 olarak kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 3). Yörede farklı amaçlar için faydalanılan (balık yakalama, ticari, pazar komünüsü) 11 bitki taksonu kullanım şekilleri ile beraber kayıt edilmiştir

Şekil 3. Araştırma alanındaki bitkilerin kullanım çeşitliliği

3.1. Yem Bitkileri

Araştırma alanında hayvan yemi olarak kullanılan 35 bitki taksonu saptanmıştır. (Tablo 1). Hayvan yemi olarak kullanılan bitkilerin 30 tanesi doğal, 5 tanesi ekimi yapılan taksonlardır. Taksonların çoğu Asteraceae (6 takson), Fabaceae (6 takson), ve Poaceae (6 takson) familyalarına aittir. Ayrıca Manyas yöresinde *Beta vulgaris* var. *saccharifera*, *Sonchus asper*, *Vicia faba* ve *Helleborus orientalis* bitkilerinin hayvanlara süt artırdığı düşünüldüğü için bolca verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 1. Yörede Hayvan Yemi Olarak Kullanılan Bitkiler

Bitki Taksonu	Yerel Adları		Bitki Taksonu	Yerel Adları
<i>Agropyron repens</i> L.	Ayrı otu	19.	<i>Rumex patientia</i> L.	Labada
<i>Arbutus unedo</i> L.	Davulga	20.	<i>Rumex tuberosus</i> L.	Kuzu kulağı, ekşi kulak
<i>Arundo donax</i> L.	Kargı, Kemiş	21.	<i>Ruscus aculeatus</i> L.	Tavşan memesi, değirmencik, tavşan göbeği
<i>Avena sativa</i> L.	Yulaf	22.	<i>Silybum marianum</i> (L.) Gaertner	Kenger diken
<i>Beta vulgaris</i> var. <i>saccharifera</i> L.	Şeker pancarı	23.	<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill	Süt diken
<i>Cynoglossum creticum</i> Miller.	Köpek dili	24.	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	Sütlengeç
<i>Crepis sancta</i> (L.) Babcock	Sarı yem	25.	<i>Styrax officinalis</i> L.	Tesbihlik, teşbih ağacı
<i>Carduus acicularis</i> Bertol.	Koyun gözü diken	26.	<i>Trifolium nigrescens</i> Viv.	Tirfil
<i>Cnicus benedictus</i> L.	Şeker diken	27.	<i>Trifolium resupinatum</i> L.	Tirfil
<i>Eryngium bithynicum</i> Boiss.	Dikenli ot	28.	<i>Trifolium purpureum</i> Lois.	Tirfil
<i>Hordeum murinum</i> L.	Kara çimen	29.	<i>Trifolium echinatum</i> Bieb.	Tirfil
<i>Olea europaea</i> L. var. <i>europaea</i>	Zeytin	30.	<i>Vicia faba</i> L.	Bakla
<i>Oxalis</i> L.	Yonca	31.	<i>Vicia sativa</i> L.	Yabani fiğ
<i>Phillyrea latifolia</i> L.	Piynar	32.	<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>album</i>	Ökse otu
<i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	Karaçalı, draga	33.	<i>Triticum sativum</i> L.	Buğday
<i>Polygonum amphibium</i> L.	Küne, iştir, kızılacak	34.	<i>Tordylium aegaeum</i> Runem.	Aşımtatik
<i>Polygonum cognatum</i> Meisn.	Madımak	35.	<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i>	Mısır
<i>Rumex conglomeratus</i> Schreb.	Labada			

3.2. Süs Bitkileri

Araştırma alanında toplam 26 bitki taksonunun süs bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 2). Bunlardan 6'sı doğal, 22'si yörede ekimi yapılan taksonlardır. Araştırma alanında süs bitkisi olarak kullanılan bitki taksonlarının değişik kullanım şekilleri tespit edilmiştir. Bu bitkilerden bazıları ev ve balkonlarda süs bitkisi olarak kullanılırken, bazıları park ve bahçe süslemelerinde kullanılır. Araştırma alanında kültürü yapılan ve doğadan toplanılan bazı bitkilerin yerel pazarlarda süs bitkisi olarak satıldığı gözlenmiştir. Ayrıca evlerde, avlularda süs olarak ekilen biberiye (*Rosmarinus officinalis*), fesleğen (*Ocimum basilicum*) gibi bazı kokulu bitkilerin soğuk algınlığı, iştah açıcı, gaz giderici bazı hastalıkların tedavisinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.3. El Sanatlarında Faydalanılan Bitkiler

Yörede el sanatlarında kullanılan 17 bitki taksonu tespit edilmiştir. Çalışmalar sonucunda ağaç işlerinde (5 takson), süpürge (4 takson), sepet-sele (3 takson), çocuklar için oyuncak yapımında kullanılan (6 takson) tespit edilmiştir. Yörede el sanatları ile ilgili en yoğun kullanım ağaç işleridir. Kaşık ağacı, Akçaağaç (*Acer campestre*), davulga (*Arbutus unedo*), kaşık ağacı (*Fraxinus ornus*) bitkileri tahta kaşık ve çamaşır topacı yapımında kullanılmaktadır. Gürgen (*Carpinus orientalis*) odununun eskiden çit süren hayvanlar için boyundurluk ve tekerlek yapımında kullanıldığı belirlenmiştir. Yörede süpürge otu (*Artemisia santonicum*), piren otu (*Erica arborea*) ve pınar (*Phillyrea latifolia*), tavşan kemiği (*Jasminum fruticans*) bitkileri süpürge yapımında kullanılmaktadır. Araştırma alanında yemişen (*Crataegus microphylla*) bitkisinin dallarından hayvanlar için nazarlık yapıldığı kayıt edilmiştir. Ayrıca Manyas yöresinde *Papaver rhoeas*, *Sambucus nigra*, *Oenanthe pimpinelloides*, *Fraxinus ornus*, *Avena sativa*, *Helianthus annuus* taksonlarının oyuncak yapımında kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırma alanında zengin el sanatı alanlarından biride sele, sepet ve küfe yapımıdır. Kargı (*Arundo donax*), söğüt (*Salix alba*), zeytin filizleri (*Olea europaea*) sepet, sele, küfe yapımında kullanılan bitki türleridir. Yörede sepet, sele ve küfe örmeciliği Roman kültürünün bir parçası olarak bilinir. Araştırma alanında Romanlar dışında bu işle uğraşan başka hiç kimsenin olmayışı dikkat çekici bir tespittir.

Tablo 2. Araştırma Alanında Tespit Edilen Süs Bitkileri ve Kullanım Şekilleri

	Bitki taksonu	Yerel Adları	Kullanım Şekli
1.	<i>Antirrhinum majus</i> L.	Aslanağzı	Ev ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
2.	<i>Artemisia absinthium</i> L.	Arı otu	Genellikle bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
3.	<i>Asparagus acutifolius</i> L.	Dikencik	Bitki kurutularak evlere süs olarak asılır
4.	<i>Begonia semperflorens</i> Hook.	Begonya	Evlerde süs bitkisi olarak kullanılır.
5.	<i>Calendula officinalis</i> (L.) Moench	Nergiz	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
6.	<i>Campanula x hybrid</i> L.	Maviş	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
7.	<i>Caryophyllus</i> cv.	Yer karanfili	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
8.	<i>Centranthus ruber</i> (L.) DC.	Mini mini	Bahçelerde süs bitkisi olarak ekilir.
9.	<i>Chrysanthemum x grandiflorum</i> cv. (Ramat.) Kitam	Kasımpatı	Ev ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
10.	<i>Chrysanthemum x morifolium</i> cv. Ramat.	Kasımpatı	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
11.	<i>Echium italicum</i> L.	Bal otu, Engerek otu	Ev ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
12.	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	İğde	Güzel kokusu nedeni ile dalları evlerde süs olarak vazolara konulur
13.	<i>Erica arborea</i> L.	Piren otu	Doğadan toplanıp yerel pazarlarda süs bitkisi olarak satılır.
14.	<i>Fuschia x hybrida</i> L.	Alman küpelişi	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
15.	<i>Hydrangea</i> sp. L.	Ortanca	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
16.	<i>Lagenaria siceraria</i> (Mol.) Standl	Susak	Evlerde süs olarak kullanılır.
17.	<i>Lunaria annua</i> L.	Kuru çiçek	Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
18.	<i>Impatiens walleriana</i> Hook.	Cam güzeli	Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
19.	<i>Matthiola incana</i> (L.) R.Br.	Şebboy	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
20.	<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>altissima</i> (Sm.) Arcangeli	Oğul otu	Güzel kokusu nedeni ile dalları evlere asılır
21.	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Fesleğen	Ev ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
22.	<i>Pelargonium zonale</i> L.	Sardunya	Park ve bahçe ve evlerde süs bitkisi olarak kullanılır.
23.	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Biberiye, Kisre	Ev ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
24.	<i>Rosa</i> cv.	Gül	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
25.	<i>Sedum telephium</i> L. subsp. <i>maximum</i> (L.) Krockner	Kalın kaymak otu	Park ve Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.
26.	<i>Yucca</i> L.	Avize çiçeği	Bahçelerde süs bitkisi olarak ekilir

Manyas yöresinde günümüzde hala geleneksel boyalarla boyanmış ürünlere rastlansa da (kilim, ferace, çorap) günümüzde bu kültür tamamen yok olmaktadır. Bölgedeki araştırmalarda 9 bitki taksonunun geleneksel boya eldesinde kullanıldığı tespit edilmiştir. *Anchusa officinalis* (Sığır dili) bitkisinin kökü suda kaynatılarak işmik adı verilen kesilmiş süt suyunda bir ay bekletilir. Güvez adı verilen koyu kırmızı bir renk elde edilir. Eskiden kilim dokumada, çoraplara burunluk yapımında sıkça bu renk kullanılırdı. Ayrıca eskiden *Quercus infectoria* Oliver. (Mazı meşesi) bitkinin halk tarafından kombak olarak adlandırılan galları kırılarak kaynatılınca sarımsı renkli boya maddesi elde edilip kullanılırdı. Bitkilerden elde edilen boya renkleri Tablo 3'te verilmiştir.

3.4. Yakacak Olarak Kullanılan Bitkiler

Manyas yöresinde toplam 14 bitki taksonun yakacak olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yörede yayılış gösteren meşe türleri (*Quercus ithaburensis*, *Quercus infectoria*) yakacak olarak çokça tercih edilen taksonlardır. Ayrıca yörede daha az sıklıkta olsa *Acer campestre*, *Arbutus unedo*, *Phillyrea latifolia*, *Paliurus spina*, *Fraxinus ornus*, *Morus nigra* türlerinin odunlarının yakacak olarak kullanıldığı görülmektedir.

3.5. Arı Bitkileri

Ayrıca Manyas yöresinde yapılan araştırmalarda *Melissa officinalis* L. subsp. *altissima* (Sm.) Arcangeli, *Phlomis russeliana* Sims., *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* L., *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas* L., *Cistus creticus* L., *Echium italicum* L., *Artemisia absinthium* L., *Paliurus spina-christi* Mill. vb. bazı bitki taksonlarının bölgede arı otu olarak bilindiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Boyar Madde Olarak Kullanılan Bitkiler

	Bitki Taksonu	Yerel Adları	Boya Eldesinde Kullanılan Kısım	Elde Edilen Renk
1.	<i>Allium cepa</i> L.	Soğan	Kabuklar	Kırmızı
2.	<i>Alnus glutinosa</i> L.	Kızılağaç	Dallar	Siyah renk
3.	<i>Anchusa officinalis</i> L.	Sığır dili	Kök	Güvez (koyu kırmızı)
4.	<i>Cydonia oblonga</i> Miller.	Ayva	Kurumuş yapraklar	Lacivert kahverengi
5.	<i>Fraxinus ornus</i> L.	Dişbudak	Kabuklar	Yeşilimsi siyah
6.	<i>Quercus ithaburensis</i> Decne.	Kızıl pelit	Kabuklar	Kırmızı
7.	<i>Quercus infectoria</i> Oliver.	Mazı meşesi	Gallar	Sarımsı
8.	<i>Punica granatum</i> L.	Nar	Kabuklar	Sarımsı
9.	<i>Ruscus aculeatus</i> L.	Tavşan memesi	Kök	Siyah

4. Sonuçlar ve tartışma

Manyas yöresinde yapılan etnobotanik araştırmalar sonucunda yörede; hayvan yemi olarak kullanılan 35, süs bitkisi olarak kullanılan 26, çeşitli el sanatlarında kullanılan 17, doğal boyar madde yapımında kullanılan 9, arı bitkisi olarak bilinen 8 bitki taksonu tespit edilmiştir. Yörede ayrıca değişik şekillerde faydalanılan (balık yakalama, ticari, nazar, koruyucu) 11 bitki taksonu ile ilgili veriler kayıt edilmiştir.

Araştırma alanında el sanatlarında ve süs bitkisi olarak kullanılan bazı bitki taksonlarının küçük ticari gelir karşılığında yerel pazarlarda satıldıkları tespit edilmiştir. Kaşık ağacı, Akçaağaç (*Acer campestre*), davulgu (*Arbutus unedo*), kaşık ağacı (*Fraxinus ornus*) bitkilerinden yapılmış tahta kepçe ve kaşıklara pazarlarda sıklıkla rastlanılmaktadır. Ayrıca ticari değeri kısmen süren el sanatı alanlarından biride sele, sepet ve küfe yapımıdır. Kargı (*Arundo donax*), söğüt (*Salix alba*), zeytin filizleri (*Olea europea*) bitkilerinden yapılan sepet, sele ve küfeler yerel tezgahlarda görülmeye devam etmektedir. Yörede Sepet, sele örmeciliği Roman kültürünün bir parçası olarak bilinir. Ticari tercihlerin zaman içindeki değişimi ve arz-talep dengesi yörede bu sanatla uğraşan Romanların sayısının azalmasına neden olmaktadır.

Anadolu'da birçok yerel bitki asırlardır gıda, insan ve hayvan tedavisi, doğal boya, oyuncak, barınak, giyim, eğlence ve estetik gibi birçok amaç için kullanılmaktadır. Ancak modernleşme, kırsal alanlardan şehirlere hızlı göç, çeşitli hizmetlere daha kolay erişim, bu mirasın hızla yok olmasına neden olmaktadır. Yerel kullanımların kaybolmasıyla birlikte etrafındaki tüm bilgilerin - yerel adları, yapım ve kullanım şekilleri vb. bütün kültürel mirasın, hepsi yok olup gitmektedir. Bu çeşitlere verilen isimler, yerel halkın esprilerini, dil zenginliğini, kültürel mirasını, bazen dünyaya bakışlarını yansıtır.

Nesiller boyu kuşaktan kuşağa aktarılan bu geleneksel bitki kullanma mirasının kayıt altına alınması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışma, ülkemizde yapılacak yeni etnobotanik çalışmalara kaynak sağlama ve fikir verme açısından önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Ertuğ, F. (2004). Etnobotanik Çalışmaları ve Türkiye'de Yeni Açılımlar. *Kepikeç*, 18, 181-187.
- Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Çelik, A., Arı, Y., Malyer, H. (2007). Kazdağı Milli Parkı ve Çevresinde (Balıkesir) Etnobotanik Envanter Çalışması. *TUBA Kültür Envanter Dergisi*, 5, 171-203.
- Satıl, F., Akçiçek, E., Selvi, S. (2008). Madra Dağı (Balıkesir/İzmir) ve Çevresinde Etnobotanik Bir Çalışma. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1 (1), 31-36.
- Polat, R., Satıl, F., Selvi, S. (2013). Havran ve Burhaniye (Balıkesir) Yörelerinde El Sanatlarında Yararlanılan Bitkiler Üzerine Etnobotanik Araştırmalar. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 29 (1).
- Polat, R., Selvi, S. (2011). Edremit Körfezi'nin (Balıkesir) Arı bitkileri üzerine bir araştırma. *Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 27-32.
- Özgökçe, F., Yılmaz, İ. (2003). Dye Plants of east Anatolia Region (Turkey). *Economic Botany* 57(4), 454-460.
- Doğan, Y., Başlar, S., Mert, H. H., Ay, G. (2003). Plants used as natural dye in Turkey. *Economic Botany*, 57(4), 442-453.
- Ertuğ, F., Tümen, G., Çelik, A. (2003). Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırma Raporu 2002 yılı çalışması. *Türkiye Bilimler Akademisi, TÜBA-TÜKSEK Türkiye Kültür Envanteri Pilot Bölge Çalışmaları*, 76-87.
- Akan, H., Korkut, M. M., Balos, M. M. (2008). Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma. *Fırat Üniv. Fen ve Müh. Bil. Dergisi*, 20 (1), 67-81.
- Polat, R., Satıl, F. (2010). Havran ve Burhaniye'de (Balıkesir) Etnobotanik Araştırmaları. *TÜBAKED*, 8, 65-100.

(Received for publication 29 March 2016; The date of publication 15 December 2016)